

Asia: VN/11255/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 § Määritelmät

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä. Se kattaisi nikotiinipussien lisäksi myös sellaiset tuotteet, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta jotka muistuttavat käyttötarkoitukseltaan purutupakkaa tai nenänuuskaa. 12(53) Savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinirajaksi säädettäisiin enintään 20 milligrammaa nikotiinia grammassa tuotetta, minkä lisäksi savuttomista nikotiinituotteista kiellettäisiin alkoholin ja kannabiksen maut sekä maut, jotka ovat omiaan houkuttelemaan nuoria. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä mauista, jotka ovat omiaan houkuttelemaan nuoria.

Kotkan kaupunki katsoo, että savuttomien nikotiinituotteiden määritelmän lisääminen tupakkalakiin on hyvä uudistus. Kotkan kaupunki kuitenkin katsoo, että 20 mg nikotiiniraja on varsin korkea ja koska kyseessä on tuote, jota erityisesti lapset ja nuoret käyttävät, nikotiinirajan kanssa tulee olla hyvin tarkkana. Nyt säädettäväksi esitetty nikotiiniraja on todella korkea esimerkiksi perinteiseen tupakkaan verrattuna, joissa keskimäärin on nikotiinia 12 mg. Jos haluamme ennalta ehkäistä nikotiiniriippuvuuden syntymistä, tulisi enimmäisnikotiinimäärää säätää alemmas.

6 § Valviran tehtävät

Lakiluonnoksen mukaan muilta osin savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että tuotteista olisi tehtävä ilmoitukset Valviralle ja maksettava vuosittaiset valvontamaksut. Vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin suomen- ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin. Tuotteiden vähittäismyynti säädettäisiin luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi. Tuotteiden etämyynti kiellettäisiin ja tuotteiden maahantuontia rajoitettaisiin. Tuotteiden hallussapito kiellettäisiin alle 18-vuotiailta, ja muukin kuin elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti alle 18-vuotiaille kiellettäisiin.

Esitetty tietysti lisää Valviran tehtäviä, joka tulee tietysti näkyä resursoinnissa. Lain valmistelussa on myös huomioitava kuntien ympäristöterveyden toimialan työmäärän lisääntyminen kun myyntiluvat tulevat muiden tupakanmyyntilupien piiriin.

22 § Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojaan yleiset velvollisuudet

Ei kantaa.

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

Ei kantaa.

29 a § Ilmoitukset savuttomista nikotiinituotteista

Ei kantaa.

29 b § Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

Ei kantaa.

30 § Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

Ei kantaa.

31 § Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös

Ei kantaa.

39 a § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

OK

39 b § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

OK

39 c § Savuttoman nikotiinituotteen ulkoasu

OK

40 § Varoitusmerkintöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä

OK

44 § Vähittäismyynnin luvanvaraisuus

OK

48 § Ilmoitus nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynnistä

OK

50 § Tukku-myynnin ilmoituksenvaraisuus

OK

52 a § Tupakkatuotteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

OK

53 § Kielto myydä alaikäiselle

OK

58 § Etämyynnin kieltö

OK

59 § Tullihuutokaupalla myynnin kieltö

OK

60 § Tukkumyynnin rajoitukset

OK

62 § Alaikäisiä koskeva maahantuontikieltö

OK

63 § Eräiden savuttomien tupakkatuotteiden maahantuontikieltö

OK

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Lakiluonnoksen mukaan yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä, poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita tai savuttomia nikotiinituotteita postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Tässä kohtaa Kotkan kaupunki huomauttaa valvonnan resursoinnista. Näitä tuotteita tilataan Suomeen todella paljon sosiaalisen median ja internetin välityksellä, eikä tilaajaliikennettä pystytä valvomaan. Samalla tavalla, kuin maahantuonnin rajoitusten valvonta, myös postitse ja tavarankuljetuksena tapahtuvan hankinnan estäminen vaatii lisäresursointia ja valvontalaitteita. Ilman sitä tämä lain kohta jää ns. tyhjäksi kirjaukseksi.

66 § Matkustajatuonnin aikarajat

OK

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Savuttomia tupakkatuotteita, kuten nuuskaa, saisi jatkossa tuoda matkustajatuontina maahan nykyisen 1 000 gramman sijasta yhteensä 500 grammaa kalenterivuorokaudessa. Kotkan kaupunki katsoo, että tämä rajoitus on tarpeellinen lakiluonnoksessa, mutta huomauttaa, että tuontirajan muuttaminen ei yksin riitä, vaan maahantuonnin valvontaan tarvitaan enemmän resursseja ja teknisiä laitteita, koska maahantuonnin valvontaan ei ole tälläkään hetkellä ollut riittävää määrää resursseja.

74 § Yleiset tupakointikiellot

Luonnoksen mukaan savutonta tupakkatuotetta ja savutonta nikotiinituotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa eikä leikkikentillä.

Kotkan kaupunki katsoo, että esityksen ulkopuolelle on jätetty nuorisotilat, joissa tähän saakka on valvottu myös nikotiinipussien ja nuuskan käyttöä. Nämä tulisi valvonnan mahdollistamiseksi lisätä lakitekstiin.

Huomiona Kotkan kaupunki tuo esille myös sen, että nykyisen tupakkalain mukaan uimarannoilla on tupakointikielto kesäkaudella. Näin ollen olisi loogista noudattaa yhtenäistä linjaa. Tupakantumpien tavoin nikotiinipussit ovat ympäristöhaitta ja samalla tavalla, kun tupakantumpit myös käytetyt nikotiinipussit ovat pikkulasten terveydelle vaarallisia.

80 § Tupakointikieltoa koskevat opasteet

OK

81 § Tupakointikieltojen toimeenpano

Nuorisotilat ja uimarannat tulisi saada toimeenpanon piiriin.

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

OK

91 § Tupakkalain valvontamaksut

OK

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

OK

97 § Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

OK

100 § Myyntikielto

OK

109 § Tupakan myyntirikos

Lakiesityksen tekstiosuus on hyväksyttävissä, mutta edelleen valvontaresursseihin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

113 § Tupakointirikkomus

Lakiesityksen tekstiosuus on hyväksyttävissä, mutta edelleen valvontaresursseihin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

117 § Myyntipäälykset

OK

118 § Hallussapitokielto

Lakiesityksen tekstiosuus on hyväksyttävissä, mutta edelleen valvontaresursseihin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

119 § Hävittäminen

OK

Voimaantulo

-

Muuta kommentoitavaa?

Kotkan kaupunki katsoo, että tupakkalain uudistuksen hyvä puoli on se, että tupakkalakiin lisätään savuttoman tupakkatuotteen määritelmä, joka kattaa myös nikotiinipussit. Tuoreimman kouluterveyskyselyn tuloksissa on jo näkyvässä nikotiinipussien osuuden hienoinen nousu, vaikka ne "vapautettiin" Valviran tuotteista vain vähän ennen kouluterveyskyselyn toteuttamista, vaikka sähkö tupakka onkin se tuote, jonka kokeilut ja käyttö ovat räjähdysmäisesti lisääntyneet ala- ja yläkoulujen ikäryhmissä kouluterveyskyselyn mukaan. Myös arkityön näkökulmasta lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana.

Kotkan kaupungin ehkäisevä päihdetyö teetätti lukion opiskelijoilla työpajoja, joissa käsiteltiin tupakkalain kehittämistä. Työpajat toteutettiin molemmissa lukioissa lukion ensimmäisen luokan opiskelijoille. Työpajoissa käsiteltiin laajasti tupakkalain historiaa ja käsiteltiin monialaisen työryhmän mietinnön pohjalta tehtyjä esityksiä tupakkalain tiukentamiseksi nikotiiniton Suomi 2030 tavoitteen toteutumiseksi. Työpajat toteutettiin kevään ja syksyn aikana 2023.

Mietinnön esityksistä eniten kannatusta sai tupakkaveron nostaminen. Sen katsottiin ryhmätyövastauksissa nostavan kynnystä aloittaa nikotiinituotteiden käyttöä, kun hinta on korkealla. Osittaista kannatusta sai myös ostoikärajan nosto 20-ikävuoteen. Myös savuttomista

asuinyhteisöistä säätäminen sai kannatusta. Uusina avauksina nuorten ryhmätöiden vastauksissa nousi esille muun muassa tupakkatuotteiden nykyistä tiukempi saatavuuden sääntely. Niille esitettiin alkoholin tapaisia ostopaikoja niin paikkojen, kuin kellonaikojenkin suhteen. Parissa vastauksessa esitettiin jopa erillisten tupakkakauppojen perustamista, jolloin tupakkatuotteiden myynti sallittaisi vain niissä.

Työpajoissa kysyttiin myös nuorten näkemyksiä keinoista ehkäistä sähkö tupakoinnin aloittamista ja sähkö tupakan käyttöä nuorilla. Nuorten vastauksissa toivottiin lisää tutkimusta ja todennettua tietoa terveysvaikutuksista. Lisäksi esitettiin mittavia rajoituksia sosiaalisen median kautta tapahtuvaan lapsille suunnattuun suoramarkkinointiin. Toivottiin poliisin sakottavan sähkö tupakan käytöstä ja toivottiin tullille lisää resursseja ulkomailta tilattavien tuotteiden valvontaan. Radikaaleimmat vastaukset vaativat maahan sähkö tupakan suhteen totaalista myynti- ja maahantuontikieltoa. Hyvänmakuiset ja houkuttelevat makunesteet pitäisi kieltää ja tuoda tilalle pahanmakuisia. Ehkäisevän päihdetyön ja laillisuuskasvatuksen oppitunteja haluttiin kouluihin lisää jo alakoululuokilta saakka. Myös vanhemmille suunnattuja tietoisuuksia toivottiin, jotta osaavat puuttua lastensa tekemisiin.

Kotkan kaupunki katsoo, että kun säädetään tuotteista, joilla voi olla merkittävää terveyshaittaa lapsille ja nuorille ja tuotteista, joihin sisältyy riippuvuusmekanismeja ja joita todennetusti käytetään melko laajasti alaikäisen väestön keskuudessa, tulisi aina paitsi kuulla lapsia ja nuoria, myös tehdä lain valmisteluvaiheessa laajemmat vaikutusten arviot, joihin sisältyy myös sellaiset lapsivaikutusten arviot, joihin sisältyy lasten ja nuorten, sekä heitä edustavien virallisten tahojen kuuleminen. Tässä lakihankkeessa ei ole niin tehty.

Kotkan kaupunki toivoo tupakkalain uudistuksesta ja erityisesti sen sisältämistä rikoksoikeudellisista ulottuvuuksista kattavaa viestintää ja tiedottamista kansalaisten suuntaan. Kokemuksen mukaan nykyinenkin tupakkalaki tunnetaan melko huonosti ja kansalsiten oikeusturvan toteutumisen kannalta on keskeistä viestiä riittävästi kun lainsäädäntöä uudistetaan.

Lähde Hanna-Kaisa

Kotkan kaupunki - Hyvinvoinnin ja terveyden vastuualue, ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori